МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота
бакалавра

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ В НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ

Виконала: студентка 4-го курсу,
групи 6.2311-ср-з
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
І.О. Бурбан

Керівник: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.і.н. Бойко П.А.

Рецензент: доцент кафедри
соціології, к.філос.н. Бірюкова Т.Ф.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
_____ Т.І.Бутченко

«____»_____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ
Бурбан Ірини Олексіївни
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в неурядових організаціях України
керівник роботи Бойко Петро Анатолійович доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, к.і.н
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «19» грудня 2024 року № 1993-с
2. Строк подання студентом роботи 21 травня 2025 року
3. Вихідні дані до роботи Карпенко О., 2017; Бочарова В., 2020; Лук'янець В., 2018 Мартинюк О., 2019; Савчук Н., 2021; Законом України «Про громадські об'єднання»; Кравченко Л. Роль неурядових організацій у соціальній підтримці внутрішньо переміщених осіб. *Гуманітарний простір*, 2020, Горін Н.О. Міжнародний досвід повоєнної відбудови житлового фонду та вирішення житлових проблем ВПО. Український соціум. 2023. № 1. С. 136–154; Колосок, А., Буднік С., Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб. Ввічливість. Humanitas, 2024, С. 97–105.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1.Проаналізувати історичні аспекти розвитку соціальної роботи з ВПО; 2. Уточнити зміст понять «внутрішньо переміщені особи», «соціальна робота», «неурядові організації України»; 3. Дослідити національне законодавство щодо регулювання діяльності НУО у сфері соціальної роботи;

4. Виявити міжнародні гуманітарні стандарти надання допомоги постраждалому населенню та правову базу надання соціальних послуг НУО; 5. Визначити дослідження щодо спроможності неурядових організацій у наданні соціальних послуг ВПО; 6. Оцінити отримані результати та розробити рекомендації для підвищення ефективності діяльності НУО у сфері соціальної підтримки ВПО.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Бойко П.А. доцент кафедри філософії публічного управління та соціальної роботи	24.12.2024	15.01.2025
Розділ 2	Бойко П.А. доцент кафедри філософії публічного управління та соціальної роботи	14.02.2025	01.03.2025
Розділ 3	Бойко П.А. доцент кафедри філософії публічного управління та соціальної роботи	27.03.2025	15.04.2025

7.Дата видачі завдання 24 грудня 2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2024	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2025	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2025	*виконано*
4.	І розділ	Березень 2025	*виконано*
5.	ІІ розділ	Квітень 2025	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Травень 2025	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Травень 2025	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Травень 2025	*виконано*

Студент _____ І.О.Бурбан

Керівник роботи _____ П.А.Бойко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.О.Широбокова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 48 сторінок, 40 джерел у списку літератури.

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ, СОЦІАЛЬНА РОБОТА, НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Мета дослідження аналіз діяльності неурядових організацій у сфері соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні, визначення їх ролі у забезпеченні соціального захисту, інтеграції та адаптації ВПО, а також розробка рекомендацій для підвищення ефективності їхньої діяльності.

Об'єкт дослідження: соціальна робота з ВПО у неурядових організація спрямована на підтримку осіб, які були змушені залишити свої домівки через збройний конфлікт, окупацію чи інші кризові обставини. Охоплює соціальну допомогу, психологічну підтримку, інтеграцію в нові громади, правовий захист, сприяння працевлаштуванню та освітнім можливостям

Предмет дослідження: діяльність неурядових організацій як суб'єктів соціальної роботи з ВПО, методи, форми та підходи до підтримки цих осіб, а також проблеми та перспективи їхньої інтеграції у місцеві громади.

Методи дослідження: аналіз, порівняльний аналіз, узагальнення, зіставлення досвіду, систематизація, спостереження.

Гіпотеза: Ефективність соціальної роботи з ВПО в неурядових організаціях залежить від комплексного підходу: надання допомоги, психологічної підтримки, правового супроводу, сприяння працевлаштуванню та освіті. Інноваційні методи, міжсекторальна співпраця та ресурси громад сприяють інтеграції ВПО і зниженню соціальної напруженості.

SUMMARY

The qualification work consists of 48 pages, 40 sources in the list of references.

INTERNALLY DISPLACED PERSONS, SOCIAL WORK, NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN UKRAINE

The purpose of research: to analyze the activities of non-governmental organizations (NGOs) in the field of social work with internally displaced persons (IDPs) in Ukraine, to determine their role in ensuring social protection, integration, and adaptation of IDPs, and to develop recommendations for improving the effectiveness of their work.

The object of research: social work with IDPs within NGOs aimed at supporting individuals who were forced to leave their homes due to armed conflict, occupation, or other crisis situations. This includes social assistance, psychological support, integration into new communities, legal protection, employment facilitation, and access to educational opportunities.

The subject of research: the activities of NGOs as actors of social work with IDPs, the methods, forms, and approaches used to support these individuals, as well as the challenges and prospects of their integration into local communities.

The research methods: include analysis, comparative analysis, generalization, comparison of experiences, systematization, observation.

Hypothesis: The effectiveness of social work with internally displaced persons (IDPs) in non-governmental organizations depends on a comprehensive approach, including assistance, psychological support, legal aid, employment facilitation, and educational opportunities. Innovative methods, cross-sectoral cooperation, and community resources contribute to the integration of IDPs and the reduction of social tension.

ЗМІСТ

ВСТУП.....4

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ.....6

1.1. Історія дослідження соціальної роботи з ВПО.....6

1.2. Понятійний апарат дослідження: «внутрішньо переміщені особи», «соціальна робота», «неурядові організації України».....11

1.3. Методи дослідження соціальної роботи з ВПО.....16

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ З ВПО.....21

2.1. Національне законодавство в сфері регулювання діяльності НУО в соціальній роботі.....21

2.2. Міжнародні гуманітарні стандарти надання допомоги постраждалому населенню Правова база надання соціальних послуг НУО.....24

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ БАЗОВИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ПОСТРАЖДАЛОМУ НАСЕЛЕННЮ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ НЕУРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ …….....31

3.1. Організація дослідження спроможності неурядових організацій в наданні соціальних послуг……..31

3.2. Результати та рекомендації щодо підвищення рівня спроможності неурядових організацій в наданні соціальних послуг……...36

ВИСНОВКИ……...42

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ……. ……..44

ВСТУП

Актуальність теми. Україна вже кілька років поспіль стикається з серйозними викликами, зумовленими внутрішніми та зовнішніми факторами, серед яких важливе місце посідає проблема внутрішньо переміщених осіб. Війна в країні призвело до масового переміщення населення, що поставило питання соціальної адаптації, інтеграції та забезпечення базових прав цих осіб на перший план. Значна частина роботи з ВПО виконується неурядовими організаціями, які стали ключовими суб'єктами надання допомоги в умовах обмежених ресурсів держави.

Станом на сьогодні, за статистикою Міжнародної організації з міграції, в Україні налічується 3мільйоа внутрішньо переміщених осіб. Водночас 4 мільона осіб вже повернулися до своїх постійних місць проживання.

Проблема їхньої підтримки наразі надзвичайно актуальна. Неурядові організації відіграють важливу роль у вирішенні соціальних, економічних і психологічних проблем внутрішньо переміщених осіб, пропонуючи інноваційні підходи до соціальної роботи, швидко реагуючи на виклики та забезпечуючи гуманітарну допомогу. Однак діяльність неурядові організації стикається з низьким рівнем складності: обмеженням ресурсів, недостатньою координацією з неурядовими структурами та відсутністю системного підходу. Дослідження ролі та ефективності соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в неурядових організаціях дозволяє виявити найкращі практики, проблеми та перспективи розвитку цієї сфери.

Дослідженню проблеми соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в неурядових організаціях України: Тетяна Семигіна докторка наук з державного управління, професорка. Досліджує соціальну політику, соціальну роботу, діяльність громадських організацій, Людмила Мірошниченко к. соц. н., досліджує проблеми ВПО, гендерні аспекти, психологічну адаптацію переселенців, Олена Лазоренко досліджує питання соціального захисту та політики щодо ВПО, роль соціальних працівників у громадах, Оксана Кузьменко соціолог, займалася моніторингом ситуації з

ВПО, співавторка досліджень про переселенців в Україні в партнерстві з міжнародними організаціями, Ірина Бігун має досвід у сфері психологічного супроводу ВПО та вивчає вплив травматичного досвіду на інтеграцію в нові громади.

Об'єктом дослідження соціальна робота з ВПО у неурядових організаціях спрямована на підтримку осіб, які були змушені залишити свої домівки через збройний конфлікт, окупацію чи інші кризові обставини. Вона охоплює соціальну допомогу, психологічну підтримку, інтеграцію в нові громади, правовий захист, сприяння працевлаштуванню та освітнім можливостям

Предметом дослідження є діяльність неурядових організацій як суб'єктів соціальної роботи з ВПО, методи, форми та підходи до підтримки цих осіб, а також проблеми та перспективи їхньої інтеграції у місцеві громади.

Метою дослідження є аналіз діяльності неурядових організацій у сфері соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні, визначення їх ролі у забезпеченні соціального захисту, інтеграції та адаптації ВПО, а також розробка рекомендацій для підвищення ефективності їхньої діяльності.

Згідно з метою маємо такі *завдання:*

– проаналізувати історичні аспекти розвитку соціальної роботи з ВПО;

– уточнити зміст понять «внутрішньо переміщені особи», «соціальна робота», «неурядові організації України»;

– дослідити національне законодавство щодо регулювання діяльності НУО у сфері соціальної роботи;

– виявити міжнародні гуманітарні стандарти надання допомоги постраждалому населенню та правову базу надання соціальних послуг НУО;

– визначити дослідження щодо спроможності неурядових організацій у наданні соціальних послуг ВПО;

– оцінити отримані результати та розробити рекомендації для підвищення ефективності діяльності НУО у сфері соціальної підтримки ВПО.

Гіпотеза: ефективність соціальної роботи з ВПО в неурядових організаціях залежить від комплексного підходу: надання допомоги, психологічної підтримки, правового супроводу, сприяння працевлаштуванню та освіті. Інноваційні методи, міжсекторальна співпраця та ресурси громад сприяють інтеграції ВПО і зниженню соціальної напруженості

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ

1.1. Історія дослідження соціальної роботи з ВПО

Через війну життя мільйонів українців кардинально змінилося, що спричинило масове внутрішнє переміщення людей у пошуках безпеки та підтримки. Станом на вересень 2023 року в Україні було зареєстровано близько 4 мільйонів внутрішньо переміщених осіб. Половина з них проживала у Дніпропетровській, Київській, Одеській та Харківській областях, а також у столиці. Найбільше людей вимушено залишили Донецьку, Харківську, Запорізьку, Херсонську та Луганську області.

Більшість внутрішньо переміщених осіб залишилися жити в межах своєї області або сусіднього макрорегіону. При цьому понад 60 % з них перебувають у нових місцях проживання вже більше року. Близько 7 % ВПО, що становить орієнтовно 353 тисячі осіб, усе ще не визначилися з подальшим місцем проживання, раніше виїжджали за кордон, але повернулися в Україну та все ще залишаються переселенцями. Найбільше таких людей зареєстровано в Донецькій (24 %) та Харківській (22 %) областях. Харківщина має найвищий рівень внутрішньої міграції, а Донеччина – найбільшу кількість осіб, які виїхали до інших регіонів.

Ті, хто не має можливості поселитися у родичів чи винаймати житло, знаходять прихисток у місцях тимчасового проживання, де отримують допомогу від гуманітарних організацій, місцевої влади та волонтерів. У таких закладах розміщується приблизно 111,5 тисячі осіб.

Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій зазначено, що в Україні функціонують 1038 місць тимчасового перебування, які відповідають вимогам постанови №930. Більшість із них виконують функцію притулків. У відомстві також наголосили на зростанні кількості таких

об’єктів у низці регіонів: у Дніпропетровській області їх налічується 68, в Івано-Франківській – 12, Тернопільській – 8, Харківській – 5, Закарпатській – 4, а в Сумській та Черкаській – по одному.

Чимало переселенців знайшли прихисток у приватному секторі або в родинах, які їх прийняли. У більшості МТП проживають переважно вразливі категорії населення: люди похилого віку (приблизно 85 %), особи з інвалідністю (59 %) та жінки, які самостійно утримують свої родини (33 %).

Воєнні дії значно обмежили доступ населення до базових послуг – медичних, освітніх та соціальних. Сфера освіти зазнала суттєвих втрат через зруйновану інфраструктуру, перебої в енергозабезпеченні та зв’язку. З початку повномасштабного вторгнення пошкоджено або знищено щонайменше 721 навчальний заклад. Частина з них тимчасово використовується як притулки для ВПО або пункти гуманітарної допомоги, що ускладнює дітям доступ до освіти. Відсутність безпечного освітнього середовища також підвищує ризик насильства щодо дітей, які не мають змоги відвідувати школу.

Медична інфраструктура також зазнала серйозних пошкоджень: обстріли лікарень та амбулаторій значно ускладнили доступ до медичних послуг. За півтора року повномасштабної війни зафіксовано 1,129 атак на заклади охорони здоров’я, внаслідок яких постраждали 1,006 медустанов, а також 78 працівників медичної сфери.

Проблема внутрішнього переміщення в Україні набула масштабів ще у 2014 році з початком війні на сході країни та анексії Криму. Це стало поштовхом до перегляду неурядових організацій й розробки нових підходів у сфері соціальної підтримки, зокрема інтеграції, адаптації та захисту прав внутрішньо переміщених осіб [24].

Розвиток досліджень соціальної роботи з ВПО:

До 2014 року питання внутрішнього переміщення в Україні не було предметом системного наукового дослідження. Основна увага соціальних служб та науковців була зосереджена на проблемах міграції, біженців та

соціально вразливих груп. Втім, після початку війни на сході країни й анексії Криму дослідження соціальної роботи з ВПО набули важливого значення [2].

Значний внесок у розвиток цієї тематики зробили міжнародні та українські організації. Зокрема, дослідження проводилися у таких напрямках:

– соціально-правовий захист ВПО (Карпенко О., 2017; Бекетова Г., 2019) – аналіз правових аспектів статусу ВПО.

– психологічна підтримка ВПО (Бочарова В., 2020; Лук'янець В., 2018) дослідження травматичного досвіду переселенців, адаптації та методів психологічної допомоги.

– інтеграція ВПО у громади (Мартинюк О., 2019; Савчук Н., 2021) – аналіз успішних практик інтеграції переселенців у місцеві громади, проблеми працевлаштування, доступу до освіти та медицини.

– роль неурядових організацій у соціальній роботі з ВПО (Кравченко Л., 2020) вивчення діяльності громадських ініціатив, благодійних фондів і міжнародних програм з підтримки ВПО[3].

Важливу роль у вивченні проблем внутрішньо переміщених осіб відіграють державні органи, Міністерство соціальної політики України, перевіряє регулярний моніторинг соціального становища переселенців. Значущими також є дослідження та аналітичні матеріали, підготовлені Представництвом ООН в Україні, Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців і Міжнародною організацією з міграції. Доцільним і стратегічно важливим є також врахування досвіду та рекомендацій національних і міжнародних неурядових організацій. Локальний досвід НУО: Національні організації часто мають глибоке розуміння місцевого контексту, культурних особливостей і специфіки потреб спільнот. Їхні напрацювання допомагають ІОМ адаптувати програми до конкретних умов. Інноваційні практики МНУО: Міжнародні неурядові організації впроваджують новітні підходи, які вже випробувані в інших країнах. Їхній досвід може підсилити ефективність програм ІОМ. Посилення партнерства та координації: Спільна робота сприяє уникненню дублювання зусиль і ресурсів, покращує

координацію гуманітарної допомоги, сприяє синергії між організаціями. Розширення охоплення: Завдяки мережам НУО та МНУО ІОМ може охопити більше бенефіціарів, у тому числі в важкодоступних чи небезпечних регіонах. Посилення довіри громад: Співпраця з організаціями, які вже мають налагоджений контакт із населенням, сприяє більшій легітимності та довірі до ІОМ.

Багато напрацювань НУО та МНУО є взаємозапозиченими або уніфікованими, оскільки:

– всі діють у спільному нормативному полі – організації керуються однаковими принципами гуманності, неупередженості, нейтральності та незалежності.

– узагальнені практики – кращі практики швидко поширюються через міжнародні мережі, кластери, тренінги та донорські вимоги, що формує єдиний підхід до реагування.

– схожі інструменти та методології – оцінка потреб, моніторинг, підхід до вразливих груп і стандартизовані або адаптовані до одного з кількох визнаних форматів.

– масштабованість – уніфіковані моделі легше адаптувати до різних контекстів без потреби розробляти все з нуля.

ІОМ, співпрацюючи з НУО-МНУО, фактично розширює власну присутність через уже апробовані механізми. Мінімізує конфлікти стандартів, підвищує якість і забезпечує швидку інтеграцію в існуючу гуманітарну систему.

Спочатку становлення соціальної роботи як професійної діяльності в Україні зіткнулося з труднощами через відсутність усталених практик і рамок для задоволення потреб. З часом фокус досліджень і практики змістився в бік розуміння соціально-економічних і психологічних потреб ВПО, що зумовило необхідність всебічного перегляду існуючої наукової літератури для надання інформації про ефективні заходи.

Підхід, що розвивається, характеризується переходом від патерналістських методів до моделей розширення прав і можливостей, які вирішують конфлікти цінностей і уявлень як у переміщених, так і в приймаючих громадах.

Підходи, спрямовані на розширення прав і можливостей, акцентують увагу на важливості заохочувати внутрішньо переміщених осіб до процесів ухвалення рішень, що стосуються їхнього життя. Така взаємодія сприяє формуванню почуття контролю над власним майбутнім і зміцненню їхньої стійкості. У міру розширення законодавчої бази соціального захисту ВПО почалися дослідження ефективності цієї політики та її реалізації, підкреслюючи як досягнутий прогрес, так і поточні проблеми, які необхідно вирішити. Еволюція досліджень соціальної роботи в Україні підкреслює важливість адаптивних стратегій, які реагують на мінливу динаміку переміщення та складні потреби ВПО, що вимагає постійної оцінки та вдосконалення практик соціальної роботи[13].

Війна, що триває в Україні, глибоко вплинув на дослідження соціальної роботи щодо внутрішньо переміщених осіб, виділяє кілька критичних факторів, які формують цю сферу. Основним впливом є сама війна, яка зумовила необхідність глибшого розуміння того, як соціальна робота може адаптуватися до мінливих потреб ВПО на тлі конфлікту та нестабільності. Згодом спонукало дослідницькі ініціативи, зосереджені на вирішенні унікальних проблем, з якими вступали у протиріччя ці групи населення, спонукаючи соціальних працівників розробляти стратегії, які були б оперативними та сталими. Залучення неурядових організацій стало ключовим елементом у формуванні дослідницького середовища, оскільки ці організації часто мати велику увагу у наданні основних послуг та підтримки ВПО. Багатогранний підхід підкреслюючи важливість спільних зусиль між урядовими, неурядовими та науковими організаціями для ефективного вирішення складних потреб ВПО в Україні. Обставини продовжують розвиватися, дослідження соціальної роботи залишаються вкрай важливими,

щоб залишатися адаптивними, забезпечуючи, щоб соціальні послуги відповідали мінливим реаліям на місцях і щоб вони ефективно сприяли стійкості та добробуту переміщених громад.

Історія дослідження соціальної роботи з ВПО представляє поступовий перехід від кризового реагування до розробки довгострокових стратегій соціальної адаптації та зрощення ВПО у місцеві громади[16].

Війна, що триває в Україні, спричинила значне внутрішнє переміщення: станом на вересень 2023 року було зареєстровано близько 4 мільйонів ВПО, багато з яких залишаються у тимчасових притулках або в приймаючих сім'ях, переважно вразливих груп, таких як люди похилого віку, інваліди та жінки. Війна серйозно вплинув на доступ до основних послуг, таких як охорона здоров'я та освіти, завдавши шкоди численним установам та ускладнивши інтеграцію ВПО в місцеві громади. З часом дослідження соціальної роботи в Україні еволюціонували від реагування на кризу до розробки довгострокових стратегій, спрямованих на розширення можливостей, соціальну адаптацію та ефективну співпрацю між урядом, НУО та міжнародними організаціями для підтримки переміщених осіб та підвищення їх стійкості.

1.2. Понятійний апарат дослідження: «внутрішньо переміщені особи», «соціальна робота», «неурядові організації України»

Важко збагнути – внутрішньо переміщених осіб є гострою гуманітарною кризою, яка торкається мільйонів людей у всьому світі.

Внутрішньо переміщені особи – які зважилися залишили свій дім на певній території в якій проживали через війну, але на відміну від біженців, залишаються в межах своєї країни.

За визначенням Організації Об'єднаних Націй, внутрішньо переміщеними вважаються особи, які через війну, масштабне насильство, порушення прав людини або стихійні лиха й техногенні катастрофи були

змушені покинути свої місця проживання, однак залишилися в межах території своєї країни, не перетинаючи її міжнародно визнаних кордонів.

Причини внутрішнього переміщення:

– війна на сході України, окупація Криму;
– примусова депортація або загроза переслідування;
– економічні кризи та соціальні потрясіння;
– природні катастрофи (повені, землетруси, екологічні катастрофи).

Проблеми внутрішньо переміщених осіб:

– втрата житла та майна;
– обмежений доступ до соціальних і медичних послуг;
– проблеми працевлаштування та фінансової стабільності;
– психологічні наслідки переміщення, травматичний стрес;
– юридичні складнощі (відновлення документів, отримання соціальних гарантій).

Міжнародні норми:

– керівні принципи ООН щодо внутрішнього переміщення (1998);
– європейська конвенція з прав людини (1950);
– гуманітарні стандарти[17].

Соціальна робота – це професійна діяльність, яка спрямована на підтримку, інтеграцію та захист соціально вразливих категорій населення, забезпечення їхнього добробуту, підвищення якості життя та дотримання прав людини.

Професія соціальної роботи значно розвинулася протягом останнього століття, з’явившись як життєво важлива відповідь на складні соціальні проблеми, з якими стикаються окремі особи та громади. Втілюючи багатогранний підхід до підвищення достатку окремих осіб, сімей і громад через адвокацію, прямі послуги та ініціативи соціальної справедливості. Соціальна робота базується на наборі основних цінностей і принципів, які віддають перевагу людській гідності, соціальній згуртованості та розширенню можливостей.

Соціальна робота – це різноманітна сфера з різними сферами спеціалізації, кожна з яких притаманна до соціальних проблем і груп населення. Однією з відомих спеціалізацій є клінічна соціальна робота, яка спрямована на підтримку та надання послуг у сфері ментального здатність. Клінічні соціальні працівники навчаються оцінювати, діагностувати та лікувати розлади психічного здоров'я, використовуючи терапевтичні методи, щоб допомогти клієнтам орієнтуватися у їхніх емоційних та психологічних проблемах[22].

Основні принципи соціальної роботи:

– Орієнтація на права людини та соціальну справедливість;
– Комплексний підхід до вирішення проблем клієнтів;
– Мультидисциплінарна співпраця з неорядовими організаціями ;
– Підтримка автономності та самостійності клієнтів.

Напрями соціальної роботи з ВПО:

1. Матеріальна допомога – забезпечення житлом, гуманітарною підтримкою, фінансовими виплатами.

2. Психосоціальна підтримка – робота психологів, групові терапії, подолання травматичного досвіду.

3. Правова допомога – про консультування оформлення статусу ВПО, захист прав на житло, соціальні гарантії.

4. Сприяння інтеграції у громади – допомога у працевлаштуванні, навчальні програми, культурна адаптація.

Класифікація для узагальненням практик, що базуються на міжнародних стандартах і типових напрямах роботи гуманітарних організацій. Структуру часто використовують і в документах українських НУО, МНУО та урядових стратегічних планах.

Методи соціальної роботи:

– кейс-менеджмент – індивідуальний супровід ВПО;
– групова соціальна робота – підтримка через спільноти;

– соціальне посередництво – налагодження комунікації між ВПО та місцевою владою;

– адвокація – захист прав і представництво інтересів ВПО в органах влади.

Класифікація методів соціальної роботи – не є універсально визнаною чи стандартизованою міжнародною схемою, але вона відповідає усталеним підходам, які використовуються в практиці соціальної роботи з уразливим населенням, зокрема ВПО.

Класичні підручники з соціальної роботи:

– «Соціальна робота» (Бочарова, Холодна, Мищенко та ін.) активно використовується в українських вишах;

– праці Мері Річмонд – засновниці кейс-менеджменту;

– тексти про методи макро- та мікрорівневої соціальної роботи.

Неурядові організації (НУО) – це приймають учать від держави громадські об’єднання, благодійні фонди та міжнародні організації, що діють у соціальній, гуманітарній та правозахисній сферах[23].

Згідно з Законом України «Про громадські об’єднання», НУО можуть здійснювати діяльність без мети отримання прибутку, спрямовану на вирішення суспільно важливих проблем.

– забезпечення гуманітарної допомоги (одяг, продукти харчування, медикаменти);

– організація тимчасового житла та соціальних гуртожитків;

– надання психологічної та юридичної підтримки;

– проведення навчальних програм і допомога у працевлаштуванні.

Найбільш активні НУО, що працюють з ВПО в Україні, а саме результати медіамоніторингу 2023 року:

Зміни в топ-7:

– «Карітас» піднявся з 6-го на 5-те місце[26];

– ЮНІСЕФ – з 8-го на 6-те;

– Фонд Порошенка опустився з 5-го на 7-ме.

Загальне зниження згадок у топ-7:

– «Повернись живим» – мінус 28,3 тис. згадок (33%);

– United24 – мінус 12,3 тис. згадок (25%).

Ріст активності фондів із другої десятки:

– «Право на захист» – з 26-го на 8-ме місце;

– УВКБ ООН – з 20-го на 9-те;

– «Схід СОС» – з 34-го на 10-те;

– Razom for Ukraine – з 25-го на 11-те;

– «100% Життя» – з 19-го на 12-те.

– Місячна динаміка топ-3:

– United24 – у трійці щомісяця.

– «Повернись живим» – 11 разів.

– «Карітас» – лише 2 рази.

– «Справа громад» – не входила до трійки з червня.

– Фонд Притули – не входив у трійку з січня по липень.

НУО сприяє інтеграції ВПО у громади, надає психологічну підтримку та реалізує програми соціальної адаптації.

Існують різні рейтинги та відзнаки, які визнають внесок НУО у підтримку ВПО та інших вразливих груп.

Організації були виділені через їхню активну діяльність, значний вплив та визнання у сфері підтримки ВПО в Україні[8].

Підсумки задоволення своїх потреб у забезпеченні матеріальної, психосоціальної, юридичної підтримки та зусиль, спрямованих на сприяння інтеграції громади, при цьому соціальна робота змінює роль за допомогою таких методів, як ведення справ, групова підтримка та адвокація. Різноманітні НУО та міжнародні організації активно працюють над наданням гуманітарної допомоги, правової допомоги та програми соціальної інтеграції, їхні зусилля відзначені рейтингами та нагородами за значний вплив на підтримку ВПО в Україні.

1.3. Методи дослідження соціальної роботи з ВПО

Важке положення внутрішньо переміщених осіб зацікавило значну увагу фахівців із соціальної роботи та неурядових організацій в Україні. Люди часто стикаються з серйозними проблемами, спричиненими конфліктами, стихійними лихами та іншими кризами, роль дослідження соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, то акцент роблять на оцінці потреб. Ключовий етап оцінка потреб:

1. Соціально-демографічна характеристика

– вік, стать, склад сім'ї;

– освітній рівень, професійний досвід;

– особливі потреби (інвалідність, вагітність, наявність малолітніх дітей тощо).

2. Умови житла

– наявність власного житла чи необхідність тимчасового прихистку;

– проблеми з орендою (дискримінація, нестача коштів, правові аспекти);

– доступність державних або благодійних програм житлової підтримки.

3. Економічний стан і працевлаштування

– джерела доходу (робота, соціальні виплати, допомога НУО);

– бар'єри до працевлаштування (відсутність роботи, брак навичок, юридичні труднощі);

– необхідність перекваліфікації або підтримки малого бізнесу.

4. Доступ до соціальних послуг

– медичне обслуговування (хвороби, доступ до лікарів);

– юридична допомога (відновлення документів, компенсації, соціальні виплати);

– освіта для дітей (доступ до шкіл, дистанційне навчання, інклюзивна освіта).

5. Психологічний стан і соціальна адаптація

– рівень стресу, наявність ПТСР або інших психологічних наслідків;

– підтримка з боку громади, рівень дискримінації;

– відчуття безпеки та стабільності на новому місці.

6. Методи оцінки потреб:

– опитування та анкетування (для збору великої кількості даних);

– фокус-групи (щоб зрозуміти глибші проблеми та настрої);

– індивідуальні інтерв'ю (для виявлення особливих потреб конкретних груп);

– аналіз звернень до соціальних служб та НУО (дозволяє зрозуміти найбільш критичні проблеми).

7. Без якісної оцінки потреб будь-яке втручання може бути:

– неефективним (ресурси будуть спрямовані не туди, де вони найбільше потрібні);

– недостатнім (ігнорування важливих аспектів, наприклад, психологічного здоров'я);

– невчасним (неправильна пріоритезація може призвести до затримок у допомозі).у визначенні ефективних втручань є першочерговою.

Методи дослідження соціальної роботи, які використовують НУО для задоволення потреб ВПО, можна загалом розділити на якісні, кількісні та змішані методи.

З цих методологій надає унікальну інформацію, яка інформує практику соціальної роботи, дозволяючи організаціям пристосовувати втручання до конкретних умов і досвіду ВПО[29].

Якісні методи дослідницької діяльністю ключовою для глибшого усвідомлення життєвих обставин і досвіду внутрішньо переміщених осіб, приділяю багату та деталізовану інформацію, яку неможливо охопити лише кількісними даними. Один з основних якісних підходів передбачає проведення інтерв'ю з ВПО, під час якого дослідники безпосередньо

спілкуються з окремими особами, щоб зібрати особисті наративи, які висвітлюють їхні проблеми, прагнення та стратегії подолання. За допомогою діалогів соціальні працівники можуть розпізнати моделі травми та стійкості, які можуть стати основою для цілеспрямованих заходів.

Етнографічні дослідження пропонують глибокий підхід до розуміння культурного контексту ВПО, дослідники беруть участь у спостереженні за учасниками спільнот. Дослідження виявляють соціальну динаміку та культурні практики, які впливають на добробут ВПО, таким чином скеровуючи втручання з урахуванням культури[10].

Якісні методи дослідження не обмежуються лише етнографією. Вони застосовуються в різних дисциплінах, включно з соціальною роботою, психологією, освітою, політичними науками тощо. До якісних методів належать: глибинні інтерв'ю, фокус-групи, тематичний аналіз, наративний аналіз і всі вони широко використовуються у вивченні потреб ВПО. Вони дозволяють виявити нюансоване розуміння досвіду людей, що часто не охоплюється кількісними методами. Завдяки цьому соціальні працівники можуть адаптувати програми підтримки до реальних обставин життя ВПО

На відміну від якісних підходів, кількісні методи дослідження пропонують структуровану основу для збору та аналізу числових даних, які можуть бути інструментальними в оцінці потреб ВПО та оцінці ефективності інтервенцій. Опитування є основним кількісним інструментом, який дозволяє дослідникам збирати демографічну інформацію та проводити оцінку потреб у більшому масштабі.

Лонгітюдні дослідження є особливо цінними, відстежують зміни в самопочутті з часом, пропонуючи зрозуміти довгострокові наслідки втручань. Використовуючи ці кількісні методи, соціальні працівники можуть створити надійну базу даних, яка підтримує усвідомлення рішень на основі даних і підвищує ефективність ініціатив, спрямованих на допомогу ВПО.

Підхід змішаних методів, пропонує комплексну основу для дослідження соціальної роботи з ВПО, використовуючи переваги обох

методологій для отримання більш цілісного розуміння. Інтегруючи якісні дані інтерв'ю та фокус-груп із кількісними результатами опитування, дослідники можуть розробити детальне розуміння складних проблем, з якими стикаються ВПО, а також виміряти вплив втручань.

Тематичні дослідження є наочним прикладом успішних втручань, реалізованих НУО, демонструючи застосування результатів досліджень у реальному житті. Такий підхід підвищує акцент на результати досліджень та розвиток почуття волі серед ВПО, що зрештою призводить до покращення результатів програми. Використовуючи підхід змішаних методів, соціальні працівники можуть гарантувати, що їхні дослідження є суворими та чуйними до голосів ВПО, тим самим підвищуючи ефективність і сталість інтервенцій[26].

Методи дослідження, які використовують соціальні працівники в неурядових організаціях для підтримки внутрішньо переміщених осіб, мають вирішальне значення для розуміння та вирішення їхніх унікальних проблем.

Якісні методи дослідження забезпечують глибину та контекст досвіду ВПО, тоді як кількісні методи пропонують точність, необхідну для оцінки потреб та оцінки інтервенцій. Підхід змішаних методів, який об'єднує та стає потужною стратегією для отримання всебічної інформації та сприяння практик участі. Ландшафт переміщення продовжує розвиватися, застосування різноманітних дослідницьких методологій буде мати важливе значення для інформування про ефективні практики соціальної роботи та забезпечення того, щоб голоси ВПО були почуті та поважалися при розробці та здійсненні заходів. Мета дослідження соціальної роботи з ВПО полягає не лише в полегшенні страждань, але й у наданні можливостей цим особам і громадам, проходять свій шлях до одужання та стійкості, полягає не лише в подоланні наслідків кризи, а й у посиленні стійкості та самозарадності ВПО і приймаючих громад.

В Україні велика кількості зростання досліджень, ініційованих як міжнародними, так і національними НУО, а також міжурядовими організаціями[12].

Потреби внутрішньо переміщених осіб в Україні є основним напрямком дослідження соціальної роботи, наголошуючи на комплексній оцінці потреб у соціально-демографічних, житлових, економічних, соціальних і психологічних сферах. Ефективне оцінювання обґрунтовується на різноманітних методах, таких як опитування, інтерв'ю, фокус-групи та аналіз запитів на соціальні послуги, з якісними, якісними та змішаними методами, що дає цінну інформацію для індивідуального втручання. Ці дослідницькі стратегії спрямовані не лише на вирішення безпосередніх проблем, але й на розширення ВПО та посилення стійкості громади за допомогою зусиль НУО та міжурядових організацій для вивчення таких питань, як житло, доступ до послуг, інтеграція та правовий захист.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ З ВПО

2.1 Національне законодавство в сфері регулювання діяльності НУО в соціальній роботі

Більшість неурядових організацій задіяні саме в гуманітарному реагуванні, наданні гуманітарної допомоги, підтримці вразливих груп населення та впровадженні соціальних ініціатив. Активно співпрацюють із державними структурами, міжнародними партнерами та місцевими громадами для ефективного розв'язання актуальних соціальних проблем. Завдяки гнучкості та наближеності до потреб людей, неурядові організації є важливим у стабілізації ситуації в кризових умовах[13].

Основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НУО:

Конституція України гарантує основні права та свободи громадян, а також гарантії свободи об'єднань, що є фундаментальними для діяльності НУО. Зокрема:

– Стаття 36 визначає право громадян на об'єднання у громадські організації;

– Стаття 38 гарантує право громадян брати участь в управлінні державними справами, через діяльність у НУО;

– Стаття 46 закріплює право громадян на соціальний захист, що є основою для діяльності соціально орієнтованих НУО[15].

Закон України «Про громадські об'єднання»:

Закон базується основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність громадських об'єднань, включаючи благодійні та правозахисні організації. Він визначає:

– порядок створення та реєстрації громадських об'єднань;

– права та обов'язки громадських організацій;

– механізми їх діяльності та припинення роботи[7].

Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»:

Закон регулює діяльність благодійних організацій, які здійснюють соціальні та гуманітарні проєкти. Він визначає:

– форми благодійної діяльності;

– правові засади здійснення благодійної допомоги;

– фінансові аспекти діяльності благодійних організацій[17].

Закон України «Про соціальні послуги»:

Цей закон є ключовим для діяльності НУО у сфері соціальної роботи.

Він визначає:

– категорії осіб, які мають право на соціальні послуги;

– механізм надання соціальних послуг;

– вимоги до організацій, що їх надають, включаючи НУО[18].

Регулювання соціального замовлення для НУО. Соціальне замовлення є важливим механізмом залучення НУО до надання соціальних послуг. Воно регулюється наступними актами:

– Закон України «Про соціальні послуги», який передбачає можливість делегування надання соціальних послуг недержавним організаціям[21];

– Постанова Кабінету Міністрів України № 324 від 14 квітня 2021 року, яка визначає порядок проведення конкурсу та фінансування соціального замовлення;

– Наказ Міністерства соціальної політики України № 892 від 17 червня 2021 року, що встановлює стандарти якості соціальних послуг, які мають забезпечувати НУО[20].

Фінансування діяльності НУО у сфері соціальної роботи:

– державне фінансування. Частина НУО отримує підтримку через національні грантові програми. Наприклад, в Україні діють такі інструменти, як гранти від Українського культурного фонду, Українського фонду

соціальних інвестицій, кошти місцевих бюджетів в межах конкурсів соціальних проєктів тощо;

– міжнародна допомога. Значну частину фінансування НУО отримують в межах міжнародної технічної допомоги, програм розвитку, гуманітарних грантів від донорів, таких як USAID, UNDP, UNICEF, Європейський Союз, міжнародні благодійні фонди тощо;

– приватні донори та корпоративна соціальна відповідальність. Окремі НУО залучають фінансування від приватних осіб, бізнесу та через краудфандингові платформи. Програми корпоративної соціальної відповідальності також дедалі частіше передбачають підтримку соціальних ініціатив;

– власна діяльність. Деякі організації частково фінансують свою роботу за рахунок платних послуг, соціального підприємництва або внесків учасників[18].

Контроль і звітність діяльності НУО:

Діяльність НУО підлягає державному контролю та має відповідати вимогам фінансової прозорості. Основні нормативні акти, що регулюють контроль:

– Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – визначає вимоги до фінансової звітності НУО;

– Податковий кодекс України – встановлює податкові пільги та правила оподаткування діяльності НУО;

– Закон України «Про державний фінансовий контроль в Україні» – визначає механізми контролю за використанням бюджетних коштів.

Національне законодавство України створює сприятливі умови для діяльності НУО у сфері соціальної роботи, забезпечуючи їм правові механізми для створення, фінансування та здійснення соціальних програм[14].

Громадські організації НУО в Україні відіграють важливу роль у гуманітарному реагуванні, соціальній підтримці та реалізації соціальних

ініціатив, співпрацюючи з державними органами, міжнародними партнерами та місцевими громадами. Їх діяльність регулюється основними нормативно-правовими актами, такими як Конституція, Закони України «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про соціальні послуги», які встановлюють їхні права, обов'язки та порядок діяльності. Фінансування НУО здійснюється за рахунок державних грантів, міжнародної допомоги, приватних донорів та власних доходів, тоді як їх діяльність підлягає державному нагляду для забезпечення прозорості та належного використання ресурсів.

2.2. Міжнародні гуманітарні стандарти надання допомоги постраждалому населенню Правова база надання соціальних послуг НУО

Надання допомоги постраждалому населенню є однією з основних задач міжнародних організацій та неурядових організацій. Важливу роль у цій діяльності відіграють міжнародні гуманітарні стандарти, які допомагають регулювати надання допомоги та захист прав постраждалих осіб. Окрім того, в Україні діє певна правова база, яка визначає порядок надання соціальних послуг НУО та їх участь у соціальному забезпеченні вразливих груп населення[14].

Міжнародні гуманітарні стандарти служать важливою основою для надання допомоги населенню, яке постраждало від криз, допомога надається людям, які поважають людську гідність і сприяють стійкості. В Україні соціально-економічні виклики призвели до значних гуманітарних потреб, неурядові організації відіграють важливу роль у наданні основних соціальних послуг. Розуміння правової основи, на якій працюють ці організації, є життєво важливим для ефективного втручання та дотримання як національних, так і міжнародних норм.

Міжнародні гуманітарні стандарти визначаються як принципи та вказівки, які регулюють поведінку гуманітарних організацій під час криз, гарантуючи, що допомога є етичною, ефективною та поважає права та потреби постраждалого населення. Стандарти розвивалися завдяки різноманітним міжнародним угодам, у тому числі Женевським конвенціям і сферам стандартам, які підкреслюють право на отримання допомоги та відповідальність гуманітарних організацій за неупереджене її надання. Історично розвиток стандартів лежить до наслідків Другої світової війни, коли стала очевидною потреба в структурованому гуманітарному реагуванні. Неможливо переоцінити важливість дотримання цих стандартів, оскільки вони забезпечують основу для підзвітності та якості гуманітарного реагування. У кризових ситуаціях, коли довіра та безпека можуть бути поставлені під загрозу, ці стандарти служать маяком для неурядових організацій та інших учасників, сприяючи легітимності та гарантуючи, що допомога задовольняє основні потреби постраждалих осіб без дискримінації.

В Україні нормативно-правова база, що регулює діяльність НУО, є багатогранною і включає національні закони, міжнародні договори та урядові постанови. Закон України «Про громадські об’єднання» встановлює основні юридичні права для НУО на діяльність, заохочуючи свободу об’єднань та сприяючи громадянській активності. Україна підписала різні міжнародні договори, соціальні та культурні права, який зобов’язує державу забезпечувати надання соціальних послуг[33].

Попри наявність нормативно-правової бази, діяльність неурядових організацій в Україні нерідко ускладнюється через надмірну бюрократизацію та низький рівень імплементації законодавства на місцевому рівні. Створює практичні перешкоди для реалізації ініціатив НУО, зокрема в доступі до державного фінансування, участі в соціальних програмах або укладенні партнерських угод із органами влади.

Необхідність реєстрації НУО в місцевих органах влади може призвести до затримок у наданні основних послуг, однак сама реєстрація не є головною

проблемою. Часто основною перешкодою є спроможність самих НУО, зокрема обмеження щодо мандату та фінансування. Більшість НУО отримують кошти переважно на надзвичайне гуманітарне реагування, тоді як надання базових соціальних послуг потребує більшої кількості супровідних документів, дотримання процедур і проходження складнішої бюрократичної системи. Така різниця між гуманітарною допомогою та соціальними послугами створює додаткові виклики для організацій, які намагаються оперативно реагувати на потреби населення. Тим не менш, уряд також визнав важливість НУО у гуманітарному реагуванні, що призвело до спільних зусиль, таких як створення Координаційної ради з гуманітарної допомоги, яка має на меті оптимізувати діяльність НУО та забезпечити узгодження з національними пріоритетами[34].

НУО в Україні надають низку гуманітарне реагування, які мають вирішальне значення для задоволення потреб уразливих верств населення під час гуманітарних криз. Принцип розподіл їжі, психологічну підтримку, надання медичної допомоги та надання притулку. Організації, які задіяні як в гуманітарному реагуванні так і в наданні соціальних послуг. Наприклад в Запоріжжі це Запорізька обласна організація Червоного Хреста України, Карітас Запоріжжя, 100% життя Запоріжжя[19].

Ефективні заходи НУО, Український Червоний Хрест та різні міжнародні організації, продемонстрували вплив скоординованих зусиль у полегшенні страждань. На сході України неурядові організації швидко мобілізувалися, щоб доставити продовольство та медичне приладдя внутрішньо переміщеним особам, підкреслюючи свою здатність ефективно реагувати на тиск. Організації стикаються з численними проблемами, включаючи обмежене фінансування, ризики для безпеки та необхідність дотримання міжнародних гуманітарних стандартів. Складність правового середовища в Україні часто змушує НУО керуватися складними бюрократичними процесами, які можуть відволікати ресурси від надання послуг. Зобов’язання НУО підтримувати гуманітарні принципи залишається

непохитним, підкріплюючи їх життєво важливу роль у соціальній структурі реагування на кризу.

Надання допомоги постраждалому населенню в Україні неурядовими організаціями тісно пов’язане з міжнародними гуманітарними стандартами та правовою базою, що регулює їх діяльність. Допомога надається етично та ефективно, тоді як правовий ландшафт в Україні визначає те, як НУО можуть функціонувати в цих рамках. Різноманітні соціальні послуги, які пропонують неурядові організації, мають важливе значення для задоволення нагальних потреб уразливих верств населення, незважаючи на безліч проблем, з якими вони стикаються. Гуманітарна ситуація в Україні продовжує змінюватися, вкрай важливо, щоб як національні, так і міжнародні учасники працювали разом, щоб підтримати зусилля НУО, забезпечуючи не тільки доступність гуманітарної допомоги, але й відповідність найвищим стандартам практики[35].

Основні гуманітарні стандарти:

Основні гуманітарні стандарти, розроблені альянсом гуманітарних організацій, визначають 9 зобов’язань гуманітарних організацій перед тими, хто потребує допомоги:

1. Надання допомоги відповідно до потреб постраждалих;
2. Підзвітність постраждалому населенню;
3. Забезпечення прав людини та гідності;
4. Прозорість і підзвітність діяльності;
5. Компетентність та якість послуг;
6. Координація з іншими організаціями;
7. Використання ресурсів ефективно та етично;
8. Попередження негативних наслідків гуманітарної діяльності;
9. Постійне навчання та вдосконалення роботи гуманітарних організацій.

Керівні принципи ООН для внутрішньо переміщених осіб ї визначають основні права та забезпечують гуманітарний захист для осіб, які були

змушені залишити свої домівки. Вони включають право на гідне житло, медичне обслуговування, доступ до води, санітарії та освіти.

Кодекс поведінки Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця:

– гуманність – допомога надається на основі потреби;

– нейтральність – гуманітарна допомога не повинна мати політичного забарвлення;

– незалежність – гуманітарна діяльність не залежить від зовнішнього політичного або економічного впливу.

– неупередженість – гуманітарна діяльність повинна ґрунтуватись виключно на потребах, та підтримка має бути забезпечена насамперед у найбільш термінових випадках, без розрізнення зо ознакою національності, раси, статі, релігійної приналежності, класу та політичних переконань.

Мінімальні стандарти в гуманітарній діяльності:

Сфера охоплює основні сфери гуманітарної допомоги, включаючи воду, санітарію, харчування, охорону здоров'я та житло. Кожен стандарт сприяє забезпеченню мінімальних умов життя постраждалих осіб у кризових ситуаціях[19].

Правова база надання соціальних послуг НУО в Україні:

1. Закон України «Про соціальні послуги»

Закон є основним нормативно-правовим актом, який регулює надання соціальних послуг, зокрема й ті, які надаються неурядовими організаціями.

Основні положення:

– визначення категорій осіб, які мають право на отримання соціальних послуг;

– порядок надання соціальних послуг організаціями, у тому числі НУО;

– вимоги до стандартів якості соціальних послуг[4].

2. Закон України «Про громадські об'єднання»

Закон регулює діяльність громадських організацій та НУО, визначає їх правовий статус, права та обов'язки, а також порядок їх реєстрації. Він є основою для здійснення діяльності НУО в сфері соціальної роботи.

3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»

Закон встановлює правовий статус благодійних організацій, визначає правила надання благодійної допомоги та соціальних послуг. Він регулює питання фінансування благодійних ініціатив, звітності та аудиту[25].

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 324 від 14 квітня 2021 року

Постанова визначає порядок надання соціальних послуг через механізм соціального замовлення. Вона регулює проведення конкурсів серед НУО для виконання соціальних замовлень на державні кошти[12].

5. Податковий кодекс України

Згідно з цим кодексом, НУО можуть отримувати податкові пільги, зокрема на податок на прибуток, що сприяє залученню додаткових ресурсів для реалізації соціальних проектів[20].

6. Закон України «Про державний контроль за соціальними послугами»

Закон забезпечує контроль за діяльністю організацій, які надають соціальні послуги, зокрема НУО. Він встановлює вимоги до звітності, моніторингу та оцінки ефективності надання соціальних послуг.

Міжнародні гуманітарні стандарти та правова база надання соціальних послуг НУО в Україні взаємодіють для забезпечення ефективної підтримки постраждалих осіб. Використання міжнародних стандартів дозволяє гуманітарним організаціям працювати за єдиними принципами, орієнтуючись на потреби та права осіб, які перебувають у кризових умовах. Національне законодавство в Україні створює правові механізми для співпраці між державними та неурядовими організаціями у сфері надання соціальних послуг, сприяючи їх ефективному функціонуванню та розвитку[26].

Надання допомоги постраждалому населенню в Україні створено на основі міжнародних гуманітарних стандартів та комплексної правової бази, яка регулює діяльність НУО. Ці стандарти гарантують, що допомога є

ефективною, ефективною та поважає людську гідність, тоді як національні закони сприяють діяльності НУО, наданню соціальних послуг та співпраці з урядовими установами. на такі виклики, як бюрократичні перешкоди та обмежені ресурси, НУО прогресують важливу роль у вирішенні гуманітарних потреб шляхом скоординованих зусиль, дотримуючись міжнародних принципів, таких як Основні гуманітарні стандарти та керівні принципи ООН, забезпечуючи таким чином, щоб уразливі групи населення отримували сутьтєву підтримку в кризових ситуаціях.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ БАЗОВИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ПОСТРАЖДАЛОМУ НАСЕЛЕННЮ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ НЕУРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

3.1. Організація дослідження спроможності неурядових організацій в наданні соціальних послуг

У процесі реагування на гуманітарну кризу внаслідок повномасштабної війни в Україні неурядові організації відіграють важливу роль у наданні допомоги постраждалому населенню Запорізької області. Проте емпіричні дані свідчать, що ефективність надання базових соціальних послуг часто обмежується низкою факторів.

По-перше, необхідність реєстрації НУО в місцевих органах влади може призводити до затримок у розгортанні програм. Водночас сама процедура реєстрації зазвичай не є проблемою, на відміну від обмеженої інституційної спроможності самих організацій. Більшість з них отримують фінансування переважно на заходи з надзвичайного гуманітарного реагування, тоді як соціальні послуги вимагають тривалішого планування, залучення профільних спеціалістів, дотримання державних стандартів, а також проходження складніших адміністративних процедур. Ускладнює забезпечення сталої підтримки вразливих категорій населення, особливо у прифронтових громадах, де потреби залишаються високими.

Неурядові організації у наданні соціальних послуг стає все більш важливою в сучасному ландшафті добробуту та розвитку громад. Суб’єкти, які діють незалежно від впливу уряду, НУО еволюціонували, щоб усунути прогалини в соціальних послугах, зумовлені необхідністю стійких та інклюзивних рішень для суспільних проблем.

Неурядові організації визначаються як неприбуткові організації, які діють незалежно від державного нагляду, головним чином зосереджуючись на соціальних, культурних та екологічних питаннях, що характеризуються своїм добровільним характером, часто покладаються на різні джерела фінансування, включаючи пожертви, гранти та членські внески, щоб підтримувати свою діяльність. Історично еволюцію НУО можна простежити до початку 20-го століття, коли почали з'являтися організації для вирішення проблем соціальної несправедливості та гуманітарних криз[12].

Особливо після створення Організації Об'єднаних Націй у 1945 році, що спричинило поширення міжнародних, спрямованих на покращення глобального добробуту. НУО можна класифікувати за різними категоріями, включно з місцевими організаціями, які задовольняють конкретні потреби громади, національними організаціями, які вирішують ширші проблеми всередині країни, і міжнародними, які працюють за кордоном для вирішення глобальних проблем. Різноманітність сфери діяльності та операційної спрямованості підкреслює їхню критичну функцію у заповненні пустоти, яку залишають державні служби, особливо в громадах, які недостатньо обслуговуються[9].

Оцінка спроможності НУО у наданні соціальних послуг має вирішальне значення для визначення їх ефективності та сталості. Ефективна система оцінки потенціалу охоплює три ключові елементи: організаційну структуру, ресурси та можливості.

Організаційна структура відноситься до керівних та операційних структур, які є важливими для підзвітності та прозорості. Ресурси включають фінансові активи, людський капітал та фізичну інфраструктуру, які є життєво важливими для надання соціальних послуг. Методологічні аспекти, що використовуються для оцінки потенціалу, часто включають опитування, інтерв'ю та тематичні дослідження, які дають якісне та кількісне уявлення про діяльність НУО.

Опитування можуть оцінити задоволеність і залученість зацікавлених сторін, тоді як тематичні дослідження можуть запропонувати глибокий аналіз конкретних програм. Ключові показники потенціалу НУО включають кваліфікацію персоналу, яка відображає навички та досвід, необхідні для ефективного надання послуг; фінансовий менеджмент, який оцінює здатність організації ефективно розподіляти ресурси; та охоплення громади, що вимірює вплив послуг на цільові групи населення. Систематично оцінюючи ці аспекти, дослідники можуть визначити сильні та слабкі сторони НУО, інформуючи про стратегічні вдосконалення та сприяючи більшій стійкості в наданні ними послуг[36].

Тематичні дослідження ефективності НУО у наданні соціальних послуг ілюструють відчутний вплив, який ці організації можуть мати на громади, а також проблеми, з якими вони стикаються. Відповідь на епідемію ВІЛ/СНІДу, надали важливі медичні послуги в умовах обмежених ресурсів, демонструючи потенціал НУО для вирішення нагальних криз у сфері охорони здоров'я. Стикаючи зі значними труднощами, включаючи обмежене фінансування, бюрократичні перешкоди та коливання політичної обстановки, які можуть перешкодити наданню послуг.

Підкреслюють важливість адаптації, участі громади та співпраці з місцевими органами влади та іншими зацікавленими сторонами. Ефективні практики, такі як інтеграція відгуків громади в розробку програми та забезпечення прозорості у фінансовій звітності, є життєво важливими стратегіями, спрямованих на підвищення їхньої спроможності та покращення результатів надання соціальних послуг[37].

Організація дослідження, що оцінює спроможність неурядових організацій у наданні соціальних послуг, розкриває багатогранну роль, яку ці організації відіграють у задоволенні суспільних потреб.

Визначення та еволюцію НУО, використовуючи комплексну систему оцінки спроможності та ефективні тематичні дослідження, значний внесок НУО у надання соціальних послуг.

Усвідомлення проблем, підкреслючи потребу в постійній підтримці та співпраці для підвищення їхньої ефективності. Ландшафт соціальних послуг продовжує розвиватися, стратегічний розвиток НУО залишатиметься важливим для сприяння стійким громадам і вирішення нагальних соціальних проблем.

Соціальні послуги – дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особі можуть надаватися одна або одночасно декілька соціальних послуг. (здоров'я, освіта, соціальний захист, правова допомога тощо). Визначаються основні види соціальних послуг, зокрема матеріальна допомога, догляд, реабілітаційні послуги тощо[11].

Інститут неурядових організацій в Україні:

Неурядові організації в Україні мають відносно коротку, але динамічну історію розвитку, що почалася з моменту здобуття незалежності у 1991 році. За цей час вони перетворилися на важливих учасників громадянського суспільства, особливо в контексті соціального забезпечення, захисту прав людини та реагування на кризи. Їх роль суттєво зросла в умовах політичних трансформацій, економічних викликів і воєнного стану.

Правовий статус НУО в Україні визначається низкою законодавчих актів, серед яких ключовим є Закон України «Про громадські об'єднання». Законодавство загалом створює сприятливе середовище для діяльності НУО, хоча окремі процедурні та бюрократичні бар'єри все ще залишаються[6].

НУО виконують низку важливих функцій:

– надання допомоги постраждалому населенню – як у формі гуманітарної, так і соціальної підтримки;

– просування прав людини та демократичних цінностей;

– освітні та просвітницькі програми;

– захист інтересів уразливих груп – внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, літніх людей тощо.

Ресурсне забезпечення НУО:

1. Фінансові ресурси:

Основними джерелами фінансування є міжнародна технічна допомога, донорські програми, приватні пожертви, а також державні гранти. Проте стабільність фінансування залишається викликом, особливо для невеликих або регіональних організацій.

2. Кадрові ресурси:

Кадровий потенціал НУО нерівномірний: у великих організаціях працюють досвідчені фахівці, часто з міжнародним досвідом, тоді як у менших персонал нерідко має обмежену підготовку. Питання підвищення кваліфікації, навчання, запобігання вигоранню та збереження команди є критично важливими.

3. Матеріально-технічні ресурси:

Забезпечення офісами, технікою, засобами комунікації та транспортом різниться залежно від масштабу організації та джерел підтримки. У прифронтових регіонах ці ресурси часто є обмеженими, що ускладнює операційну діяльність[27].

Організаційна структура НУО:

Оцінка ефективності управлінської структури, наявність керівних органів, визначення стратегічних напрямків і механізмів прийняття рішень.

Виявлення основних проблем у роботі НУО:

– труднощі в отриманні фінансування;
– недостатня взаємодія з органами місцевої влади;
– проблеми з кадрами та підвищенням кваліфікації.

Оцінка якості послуг:

Оцінка ефективності наданих послуг через анкетування та інтерв’ю з отримувачами послуг. Визначення ступеня задоволення потреб вразливих груп населення[5].

Гуманітарна реакція на війну в Україні підкреслює життєво важливу роль НУО у наданні соціальних послуг, особливо в незахищених і

прифронтових громадах, незважаючи на такі проблеми, як бюрократичні затримки, обмежена інституційна спроможність і фінансові обмеження. НУО діє незалежно від уряду, користуючись суспільними прогалинами за допомогою різноманітних заходів, а їхня ефективність залежить від організаційної структури, ресурсів і можливостей, які оцінюються якісними та кількома методами. Тематичні дослідження демонструють їх значний вплив у кризових ситуаціях, як-от надзвичайних ситуаціях у сфері охорони здоров'я, але постійні проблеми, такі як бюрократичні перешкоди, нестабільність фінансування та навчання персоналу, потребують постійної уваги, щоб підвищити їхню стійкість і підтримку зусиль громади.

3.2. Результати та рекомендації щодо підвищення рівня спроможності неурядових організацій в наданні соціальних послуг

Неурядові організації відіграють важливу роль у наданні соціальних послуг в Україні, особливо для вразливих груп населення.

Діяльність часто ускладнюється через фінансові, організаційні та кадрові виклики. Країна бореться з різними соціальними проблемами, що загострюються конфліктом, нестабільністю та економічними труднощами, функціональність і ефективність НУО стають першочерговими у наданні основних послуг уразливим верствам населення. Основні проблеми, з якими стикаються НУО, та розробити рекомендації для підвищення їхньої спроможності.

Фінансова нестабільність:

– більшість НУО залежать від міжнародних грантів та донорської підтримки;

– обмежений доступ до фінансування з місцевих бюджетів через недостатній розвиток механізму соціального замовлення;

– недостатня диверсифікація джерел доходів (низький рівень співпраці з бізнесом, слабкий розвиток соціального підприємництва).

Обмежені кадрові ресурси:

– високий рівень плинності кадрів через нестабільність фінансування та відсутність конкурентних зарплат;

– дефіцит кваліфікованих спеціалістів у сфері соціальної роботи, менеджменту та фандрейзингу;

– відсутність системного навчання та професійного розвитку працівників НУО.

Низький рівень інституційної спроможності:

– недостатній рівень стратегічного планування та управління в більшості НУО;

– відсутність інструментів оцінки ефективності соціальних послуг;

– обмежене використання цифрових технологій для управління організацією та комунікації з отримувачами послуг.

Слабка взаємодія з владою та громадами:

– недостатній рівень співпраці з місцевими органами влади;

– відсутність сталих механізмів залучення НУО до розробки соціальних політик;

– обмежена комунікація між НУО, що ускладнює обмін досвідом та впровадження кращих практик.

Обмежений доступ до навчання та розвитку:

– відсутність систематичних програм навчання для представників НУО;

– обмежений обмін досвідом між організаціями через слабкі професійні мережі;

– недостатня підтримка молодих НУО у формуванні інституційної спроможності[38].

Рекомендації щодо підвищення спроможності НУО:

1. Забезпечення фінансової сталості:

– запровадження та вдосконалення механізму соціального замовлення на рівні громад;

– розвиток партнерств із бізнесом для впровадження спільних соціальних ініціатив;

– підтримка соціального підприємництва, як стабільного джерела фінансування для НУО залишається малореалістичним. Відсутність чіткого правового статусу, податкових стимулів і ризик втрати неприбуткового статусу стримують розвиток таких ініціатив. Без державної підтримки та законодавчих змін ця модель залишається радше теоретичною, ніж практично дієвою.

2. Підвищення професійного рівня кадрів:

– розробка програм підвищення кваліфікації для соціальних працівників та менеджерів НУО;

– запровадження сертифікації працівників соціальної сфери для забезпечення якісних послуг;

– розвиток волонтерських програм як джерела додаткових кадрових ресурсів.

3. Посилення інституційної спроможності:

– впровадження стратегічного планування та внутрішнього контролю у НУО;

– використання цифрових технологій для підвищення ефективності управління та комунікації;

– розробка механізмів оцінки якості соціальних послуг, що надаються НУО;

– проведення внутрішнього аудиту послуг які надаються НУО;

– адоптація послуг, що надаються організацією відповідно до вимог державного стандарту надання соціальних послуг;

– застосування надавачем соціальних послуг термінології відповідно до державного стандарту надання соціальних послуг.

4. Покращення співпраці з владою та громадами:

– інституалізація механізмів партнерства між НУО та місцевими органами влади;

– створення коаліцій та мереж НУО для спільного адвокаційного впливу на соціальну політику;

– посилення участі НУО у формуванні місцевих програм соціального розвитку.

5. Розширення можливостей навчання та обміну досвідом:

– створення національної платформи для навчання та обміну досвідом між НУО;

– підтримка менторських програм для нових НУО;

– організація щорічних форумів для представників НУО, органів влади та бізнесу[30].

Поточна спроможність неурядових організацій в Україні спектр суб'єктів, які надають різні соціальні послуги, включаючи охорону здоров'я, освіту, захист прав людини та розвиток громад. Присутність, ефективність поточних програм та ініціатив НУО часто сильно відрізняється.

Наприклад, такі організації, як «Український Червоний Хрест» та «Врятуймо Україну», продемонстрували гідну оцінку результатів у наданні гуманітарної допомоги переселенцям та сім'ям. Тим не менш, багатьом НУО заважає брак ресурсів, що обмежує їхню здатність масштабувати свої послуги та охоплювати більше бенефіціарів. Опитування, проведене Міжнародним центром некомерційного права, показало, що багато НУО борються з операційною неефективністю, спричиненою погано структурованими програмами та відсутністю вимірних результатів. Неефективність відображає не лише прогалини в наданні послуг, але й проблеми, пов'язані із залученням зацікавлених сторін і залученням громади, для сталості будь-якої ініціативи соціальних послуг[39].

Спроможність НУО в Україні також скомпрометована декількома критичними факторами, які перешкоджають їх оперативній ефективності. Обмеження фінансування залишаються основною перешкодою, оскільки

багато НУО значною мірою покладаються на зовнішні гранти та пожертви, які можуть бути непередбачуваними та недостатніми для довгострокової стабільності.

Наприклад, після анексії Криму міжнародних донорів переорієнтували свою увагу, змусивши місцеві НУО боротися за фінансову підтримку. Регуляторні та бюрократичні перешкоди значною мірою заважають діяльності НУО. Складні процеси реєстрації та суворі вимоги до звітності можуть стримувати потенційні нові НУО від входу в цей сектор, тоді як існуючі організації можуть опинитися під тягарем відповідності[40].

Світовий банк зауважив, що такі бюрократичні перешкоди часто призводять до неефективності, яка зменшує загальний вплив НУО. Більше того, проблеми з людськими ресурсами, зокрема нестача навичок і труднощі із залученням волонтерів, погіршують ситуацію. Відсутність підготовленого персоналу обмежує здатність НУО ефективно керувати проектами та надавати послуги. Відповідно до дослідження, проведеного Європейським Союзом, багато НУО повідомляють про труднощі із залученням та утриманням кваліфікованих спеціалістів через обмежені фінансові стимули та несприятливі умови праці, що призводить до високої плинності кадрів і залежності від волонтерів, яким може бракувати необхідного досвіду[28].

Подолати виклики та посилити спроможність НУО в Україні, необхідно виконати кілька стратегічних рекомендацій.

По-перше, збільшення фінансування та мобілізація ресурсів має вирішальне значення. НУО повинні досліджувати різні джерела фінансування, окрім традиційних донорів, включаючи місцеві підприємства та філантропів, щоб створити більш стійку фінансову базу. Спільні кампанії зі збору коштів і партнерство з приватним сектором також можуть сприяти інноваційним рішенням і спільним ресурсам.

По-друге, реформи політики є важливими для зменшення регуляторного тягаря та підвищення ефективності НУО. Спрощення процесу реєстрації та скорочення вимог до звітності може сприяти більш активній

участі громадянського суспільства. Можливість уряду впровадження податкових пільг для пожертвувань, зроблених недержавним організаціям, заохочуючи тим самим більшу підтримку громадськості. Програми цільового навчання та підвищення кваліфікації персоналу та волонтерів НУО можуть значно підвищити ефективність роботи. Ініціативи, як семінари, програми наставництва та онлайн-навчальні модулі, можуть надати людям необхідні навички в управлінні проектами, зборі коштів та залученні громади. Інвестуючи в людський капітал, НУО можуть покращити надання послуг і створити ефективнішу мережу соціальних послуг в Україні[31].

Спроможність неурядових організацій в Україні має вирішальне значення для вирішення нагальних соціальних потреб у складних умовах. Існуючі НУО роблять значний внесок у надання соціальних послуг, їх ефективності заважають обмеження у фінансуванні, регуляторні проблеми та кадрові обмеження. Впроваджуючи стратегічні рекомендації, зосереджені на збільшенні джерел фінансування, спрощенні нормативно-правових актів та інвестуванні в навчальні програми, спроможність НУО може бути значно збільшена. Не тільки розширить можливості цих організацій для кращого обслуговування вразливих верств населення, але й сприятиме загальній стабільності та розвитку громадянського суспільства в Україні. Вирішення цих проблем є обов’язковим для створення середовища, в якому НУО можуть процвітати та ефективно виконувати свою важливу роль у наданні соціальних послуг.

Зміцнення спроможності неурядових організацій є ключовим фактором для забезпечення якісного надання соціальних послуг в Україні. Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить НУО стати більш фінансово незалежними, кадрово забезпеченими та ефективними у співпраці з державними та міжнародними партнерами[32].

Громадські організації в Україні погіршують важливу роль у наданні соціальних послуг уразливим верствам населення, але їх ефективність заважає фінансовій нестабільності, обмеженості людських ресурсів, слабкій

інституційній сприятливості та недостатній співпраці з владою та громадами. Для підвищення їхньої сприятливості стратегічні рекомендації включають покращення фінансової стабільності через соціальні закупівлі та партнерства, інвестування в навчання персоналу та професійний розвиток, зміцнення організаційного менеджменту за допомогою цифрових інструментів та сприяння кращій співпраці з місцевою владою та громадськими мережами. Вирішення цих проблем має важливе значення для НУО, щоб розширити свій вплив, забезпечити стале надання послуг і зробити внесок у загальний розвиток громадянського суспільства в Україні.

ВИСНОВКИ

Дослідження діяльності неурядових організацій у сфері соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні дозволило виявити їхню ключову роль у забезпеченні соціального захисту, інтеграції та адаптації переміщеного населення. Аналіз показав, що ефективність роботи НУО значною мірою залежить від комплексного підходу, який поєднує соціальну допомогу, психологічну підтримку, правовий захист, сприяння працевлаштуванню та освітнім можливостям.

Вивчення історичних аспектів розвитку соціальної роботи з ВПО засвідчило еволюцію підходів та розширення спектра послуг, які надають НУО. Дослідження методів соціальної роботи з ВПО дозволило виокремити ефективні форми підтримки, серед яких групові та індивідуальні консультації, освітні програми, тренінги з підвищення кваліфікації, психосоціальна допомога та проєкти з економічної інтеграції.

Аналіз законодавства показав, що українська правова база щодо діяльності НУО у сфері соціальної роботи з ВПО є достатньо розвинутою, проте потребує вдосконалення у сфері фінансування, міжсекторальної взаємодії та координації між державними й громадськими структурами. Вивчення міжнародних гуманітарних стандартів вказало на необхідність дотримання принципів недискримінації, доступності, інклюзивності та комплексного підходу до надання допомоги ВПО.

Проведене дослідження спроможності НУО у наданні соціальних послуг ВПО продемонструвало, що їхній потенціал часто обмежується фінансовими та кадровими ресурсами, а також недостатньою співпрацею з органами влади та місцевими громадами. Водночас результати аналізу свідчать про високий рівень довіри до НУО з боку ВПО, що підкреслює їхню важливу роль у соціальній адаптації та інтеграції переміщених осіб.

Виходячи з отриманих результатів, сформульовано рекомендації для підвищення ефективності діяльності НУО у сфері соціальної підтримки ВПО. Серед ключових заходів:

– запровадження інноваційних методів і форм роботи, включаючи цифрові технології та онлайн-платформи для надання послуг;

– посилення міжсекторальної взаємодії між НУО, органами влади, міжнародними організаціями та місцевими громадами;

– розвиток програм професійного навчання та працевлаштування для ВПО;

– забезпечення сталого фінансування та підвищення кадрового потенціалу НУО;

– розширення програм психологічної підтримки та соціального супроводу.

Організації громадянського суспільства в Україні є головним в наданні гуманітарної допомоги, соціальних послуг та реалізації соціальних ініціатив, тісно співпрацюючи з державними органами, міжнародними партнерами та місцевими громадами. Їхня діяльність регулюється законодавчою базою, Конституцією та спеціальними законами про громадські об'єднання, благодійну діяльність та соціальні послуги, які використовують свої права та обов'язки. на такі виклики, як бюрократичні перепони, обмежені ресурси та фінансова нестабільність, НУО продовжують розвивати вирішальну роль у реагуванні на кризу, особливо в уразливих і передових громадах, дотримуючись міжнародних гуманітарних стандартів і принципів. Для підвищення їх ефективності та стійкості політичні рекомендації наголошують на покращенні фінансової стабільності, інвестуванні в розвиток персоналу, зміцненні організаційного менеджменту та сприянні кращої співпраці з органами влади та громадами, таким чином сприяючи постійному розвитку громадянського суспільства в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичний звіт ПРООН «Стан та перспективи розвитку НУО в Україні» URL: https://www.ua.undp.org/. (Дата звернення 17.03.2025)

2. Бекетова Г. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб: проблеми та перспективиє *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*, 2019. №2. С. 45–53.

3. Бочарова В. Психологічна підтримка ВПО: виклики та можливості. *Психологія і суспільство*, 2020. №4. С. 28–37.

4. Дослідження розвитку громадянського суспільства в Україні, 2023 URL: https://www.civicmonitoring.org.ua/. (Дата звернення 24.04.2025)

5. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17. (Дата звернення 01.04.2025)

6. Закон України «Про громадські об’єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI.– Основний нормативний акт, який визначає правовий статус НУО в Україні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17 (Дата звернення 13.04.2025)

7. Закон України «Про громадські об’єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17. (Дата звернення 13.04.2025)

8. Закон України «Про громадські об’єднання» від 22.03.2012 р. №4572-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17. (Дата звернення 01.03.2025)

9. Закон України «Про громадські об’єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17 (Дата звернення 01.04.2025)

10. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. №1706-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18. (Дата звернення 11.04.2025)

11. Закон України «Про соціальні послуги» від 1 червня 2020 р. № 587 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19. (Дата звернення 15.04.2025)

12. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про деякі питання соціального замовлення» № 324 від 14 квітня 2021 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2021-%D0%BF#Text (Дата звернення 15.04.2025)

13. Карпенко О. Соціально-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні: аналіз законодавства та перспективи його удосконалення. *Юридичний журнал України*, 2017. №6. С. 102–115.

14. Кодекс поведінки Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця URL: https://www.ifrc.org/. (Дата звернення 26.04.2025)

15.Конституція України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/. (Дата звернення 21.03.2025)

16. Кравченко Л. Роль неурядових організацій у соціальній підтримці внутрішньо переміщених осіб. *Гуманітарний простір*, 2020. №7. С. 88–94.

17. Мартинюк О. Інтеграція ВПО у приймаючі громади: міжнародний досвід та українські реалії. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 2019. №2. С. 123–130.

18. Основні гуманітарні стандарти URL: https://www.chsalliance.org/.(Дата звернення 12.04.2025)

19. План гуманітарних потреб і реагування. Україна. 2024. URL: https://unocha.org/ukraine (Дата звернення: 07.04.2025)

20. Податковий кодекс України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. (Дата звернення 03.04.2025)

21. Постанова Кабінету Міністрів України № 324 від 14 квітня 2021 р. «Про затвердження порядку здійснення соціального замовлення» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2021-%D0%BF. (Дата звернення: 02.04.2025)

22. Представництво ООН в Україні. Звіт про соціальне становище ВПО в Україні, 2021. URL: https://www.un.org.ua/ (Дата звернення: 18.04.2025)

23. Савчук Н. Досвід адаптації та інтеграції ВПО в Україні: соціальні виклики та політичні рішення. *Український соціологічний журнал*, 2021. №3. С. 77–85.

24. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

25. Центр демократії та верховенства права. Аналітичний звіт: Стан розвитку громадянського суспільства в Україні. 2021. URL: https://cedem.org.ua/publications/stan-hromadyanskoho-suspilstva-2021/ (Дата звернення 24.04.2025)

26. Caritas Ukraine. 2023. Офіційний сайт URL: https://caritas.ua (Дата звернення: 04.05.2025)

27. International Federation of Social Workers (IFSW). Definition of Social Work, 2014. URL: https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/. (Дата звернення: 04.05.2025)

28. International Federation of Social Workers. Social work in Ukraine. 2022. URL: https://www.ifsw.org/social-work-in-ukraine/ (Дата звернення: 11.03.2025)

29. Ivanova, I., & Smith, J. Mental health and psychosocial well-being of Ukrainian social work students. *The British Journal of Social Work*. 2024.URL: https://academic.oup.com/bjsw/advance-article/doi/10.1093/bjsw/bcaf079/8123066 (Дата звернення: 20.05.2025)

30. Journal of Social Work Values and Ethics. *Social work ethics in action: Ukraine.* 2023. URL: https://jswve.org/volume-19/issue-3/item-02/ (Дата звернення: 13.04.2025)

31. Labour and Health Social Initiatives. (n.d.). About us. URL:https://lhsi.org.ua/en/ (Дата звернення: 26.04.2025)

32. Lazarus, L. PLOS Global Public Health. 2024.URL: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC11258434/ (Дата звернення: 16.05.2025)

33. Lightful. Strengthening Ukrainian NGOs. 2023.URL: https://lightful.com/strengthening-ukrainian-ngos (Дата звернення: 23.05.2025)

34. League of Social Workers of Ukraine. (n.d.). Our members. URL: https://childrights.org.ua/en/members/__trashed-2/ (Дата звернення: 28.04.2025)

35. Petrova, M., & Anderson, R. How NGOs responded to emerging needs during the war in Ukraine: A qualitative study. PMC. 2024.URL: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC11258434/ (Дата звернення: 14.05.2025)

36. Romaniuk, J. R., Mamzer, H., & Farkas, K. J. The transformation of social work in Ukraine before and during the war. *ResearchGate*. 2024URL: https://www.researchgate.net/publication/379319479 (Дата звернення: 02.04.2025)

37. Razom for Ukraine. Nurturing our network: Ukrainian NGOs and Razom. 2023. URL: https://www.razomforukraine.org/nurturing-our-network-ukrainian-ngos-and-razom/ (Дата звернення: 25.04.2025)

38. UNICEF Ukraine. Spilno – Integrated humanitarian support programme. 2023. URL: https://www.unicef.org/ukraine/en/spilno-social-support (Дата звернення: 04.05.2025)

39. USAID. Розвиток соціального підприємництва в Україні URL: https://www.usaid.gov/ukraine. (Дата звернення: 04.05.2025)

40. WORLD BANK GROUP «Ukraine to Increase Transparency, Efficiency in Public Resource Management, with European Union and World Bank Support» URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/06/30 (Дата звернення: 04.05.2025)

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Бурбан Ірина Олексіївна, студентка 4 курсу, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: 5918584c@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в неурядових організаціях України» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Бурбан І.О.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Бойко П.А.